

عنوان : اسراف

نویسنده : حمیدرضا قربانی مبین

کلمات کلیدی : اسراف، تبذیر، تقتیر، قوام، تجاوز از حدّ

اسراف

اسراف از ریشه "س ر ف" و در لغت به معنی تجاوز کردن و از حدّ گذشتن در هر کاری است که انسان انجام می‌دهد [1] و در اصطلاح نیز به همین معنای عام استعمال می‌شود. هر چند که به گفته راغب غالباً در مورد پول خرج کردن استعمال می‌شود. [2]

کلمه اسراف کلمه بسیار جامعی است که هر گونه زیاده روی در کمیّت و کیفیت و بیهوده گرایی و اتلاف و مانند آن را شامل می‌شود. [3]

معانی اسراف در قرآن:

- 1) از حدّ گذشتن در گناه و نافرمانی: این معنا در آیات ذیل به کار رفته است: طه 127، مائده 32، اعراف 81، یونس 12 و 83، انبیا 9، پس 19، زمر 53، غافر 28 و 38.
 - 2) از حدّ گذشتن در انفاق: چنانچه در آیه 67 سوره فرقان به این معنا اشاره شده است.
 - 3) زیاده روی در خوردن یا مصرف آنچه حلال است: اعراف 31، نساء 6، انعام 141.
- علاوه بر این موارد استعمال، اسراف به همراه "فی" نیز استعمال می‌گردد که در این صورت به دو معنا می‌تواند باشد.
- الف) افراط و زیاده روی در کاری: مانند آیه 33 سوره اسراء
- ب) تفریط و تقصیر در عمل صالح و حق خداوند؛ مانند آیه 147 سوره آل عمران. [4]

تفاوت اسراف، تبذیر، تقتیر و قوام:

با در نظر گرفتن ریشه لغوی اسراف و تبذیر وقتی این دو در مقابل یکدیگر قرار می‌گیرند، اسراف به معنی خارج شدن از حدّ اعتدال است. بدون آن که چیزی را ظاهراً ضایع کنند؛ مثلاً کسی غذایی چنان گران قیمت تهیه کند که با قیمت آن بتوان عدّه زیادی را آبرومندانانه تغذیه کرد. در این جا از حدّ اعتدال تجاوز شده ولی ظاهراً چیزی نابود و ضایع نشده است. اما تبذیر آن است که آن چنان مصرف کنیم که به اتلاف و تضییع منجر شود؛ مثل این که برای دو نفر میهمان غذایی ده نفر را تهیه کنیم آن گونه که بعضی به نادانی انجام می‌دهند و به آن افتخار می‌نمایند و باقی غذا را در زباله دان بریزیم و اتلاف کنیم ناگفته نماند که در بسیاری از موارد این دو کلمه درست در یک معنی به کار می‌رود و حتّی به عنوان تأکید پشت سر یکدیگر قرار می‌گیرند. مثلاً بنابر آنچه در نهج البلاغه از علی (ع) نقل شده است می‌فرماید.

«إِلَّا إِنَّ أَعْطَاءَ الْمَالِ فِي غَيْرِ حَقِّهِ تَبْذِيرٌ وَ اسْرَافٌ وَ هُوَ يَرْفَعُ صَاحِبَهُ فِي الدُّنْيَا وَ يَضَعُهُ فِي
الْآخِرَةِ وَ يُكْرِمُهُ فِي النَّاسِ وَ يَهِينُهُ عِنْدَ اللَّهِ» [5]

یعنی «آگاه باشید مال را در غیر مورد استحقاق صرف کردن تبذیر و اسراف است، ممکن است این عمل انسان را در دنیا بلند مرتبه کند امّا مسلماً در آخرت او را پست و حقیر خواهد کرد.

بنابراین بر طبق این حدیث شریف، اگرچه تبذیر ممکن است که انسان را در نظر مردم بزرگ کند، اما موجب سقوط مقام انسان در پیشگاه خدا خواهد شد. [6] تقتیر، در مقابل اسراف، به معنی کوتاهی کردن در انفاق است و قوام به معنی حد وسط میان اسراف و اقتار است. [7]

طبق آیات قرآن و روایات، اسراف و تبذیر و تقتیر، مذموم و ناپسند هستند و فقط قوام ممدوح و پسندیده است، که خداوند متعال درباره مومنان می‌فرماید:

«وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَ لَمْ يَقْتُرُوا وَ كَانَتْ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا» [8]

« کسانی که هر گاه انفاق کنند، نه اسراف می‌نمایند و نه سختگیری؛ بلکه در میان این دو حدّ اعتدالی دارند».

آثار اسراف:

- 1) مسرفان اهل دوزخند. [9]
- 2) برای اسرافکاران اعمالشان زینت داده می‌شود. [10]
- 3) اسراف موجب انکار آیات الهی می‌شود. [11]

- [1] . راغب اصفهاني، حسين بن محمد، المفردات في غريب القرآن، تحقيق صفوان عدنان داودي، دمشق- بيروت، دارالعلم، الدارالشاميه ، 1412 ق_ چاپ اول، ص 407.
- [2] . طباطبائي، محمد حسين، ترجمه تفسير الميزان، مترجم محمد باقر موسوي همداني قم، انتشارات اسلامي جامعه مدرسين، 1374 ش، چاپ 4، ج 4، ص 276.
- [3] . مكارم شيرازي، ناصر، تفسير نمونه، تهران، دارالکتب الاسلاميه، 1374 ش، چاپ اول، ج 6، ص 149
- [4] . خرمشاهي، بهاء الدين، دانشنامه قرآن و قرآن پژوهي، انتشارات دوستان و انتشارات ناهيد، 1377 ش، چاپ اول، ج 1، ص 213.
- [5] . نهج البلاغه، قم، انتشارات دارالهجرة، بي تا، خطبه 126، ص 183.
- [6] . مكارم شيرازي، همان، ج 12، ص 97.
- [7] . طباطبائي، همان، ج 15، ص 333.
- [8] . فرقان، آيه 67.
- [9] . غافر آيه 43.
- [10] . يونس آيه 12.
- [11] . غافر آيه 34.

(101) - 3.1/5

Note : Database Server Is Inactive Or Server Is Dump!

Pajoohe dbo : this table doesn't exist!